

S T A N O V I S K O

HLAVNÉHO KONTROLÓRA K DOKUMENTU „KONTROLA PLNENIA PROGRAMOVÉHO ROZPOČTU MESTA ZA I. POLROK 2023“ A DOKUMENTU „KOMPLEXNÝ ROZBOR ZA 1. POLROK 2023“ ORGANIZÁCIE VPS , P.O.

Všetko, čo sa deje, nás má vždy spojiť! Dajme energiu tam, kde to má zmysel! Sme celok, sme príroda a príroda je nami. Sme jedno. No pokiaľ to nepochopíme, vždy sa budú diať veci a udalosti, ktoré nám budú nepríjemné, ťažko zvládnuteľné. Služme občanom bez toho, aby sme sa tým mali potrebu pochváliť..., všetko začína v nás ...!

Každá vyspelá spoločnosť sa pokúša zlepšovať spôsob, akým je spravovaná. Zverejňovanie informácií o naplňaní, konštrukcii, ale najmä vývoji daňového či nedaňového systému umožňuje jeho lepšie pochopenie a objektívnejšie porovnanie v časovom období základnej rozpočtovej jednotky a ostatných rozpočtových organizácií, s možnosťou porovnávania, napr. s inými (porovnateľnými) jednotkami územnej samosprávy.

Priebežná kontrola výdavkov a následne vyhodnotenie plnenia výdavkov či následná revízia výdavkov, predstavuje štandardný nástroj na efektívnejšie dosahovanie cieľov verejnej politiky. Kontrola plnenia programového rozpočtu v samospráve pomáha hľadať priestor na adresnejšie sledovanie a hodnotenie verejných prostriedkov. **Hodnotenie výdavkov posudzuje adresnosť (komu a na aký program, podprogram), príp. účelnosť výdavkov (sociálna, zdravotná, kultúrna oblasť, prenesený výkon štátnej správy a pod.) a identifikuje opatrenia, ktoré zvyšujú hodnotu za peniaze z verejných financií, čím umožňujú fiškálnu úsporu, lepšie verejné služby pre občanov (výsledky) a/alebo presun financií na iné priority samosprávy.**

Positívny vývoj príjmov rozpočtu verejnej správy (v porovnaní I. polrok 2022/2023) je **spôsobený** nižšou potrebou financovania poskytnutej pomoci v súvislosti s rastom cien energií ako sa pôvodne predpokladalo, a to najmä v súvislosti s poklesom cien komodít na trhu, ako aj z dôvodu možnosti refundovať časť pomoci zo zdrojov EÚ. Naopak negatívom pozitívneho vývoja príjmov je krytie zvýšených nárokov na štátny rozpočet vyvolaných prijímanou legislatívou NR SR a vo Vláde SR, z čoho najmä predsunutá valorizácia dôchodkov zo začiatku budúceho roka. Spotrebiteľom sa darí udržať výdavky výrazne vyššie aj vďaka sľubovaným stropom na ceny energií a plošným transferom zo strany vlády. K ekonomickému rastu prispeli a čiastočne môžu dobiehať aj investície, ktoré boli odkladané v časoch pandémie.

Inflácia v roku 2023 zníži reálne mzdy a obmedzí spotrebu slovenských domácností, odolný trh práce a nárast nominálnych makroekonomických veličín z dôvodu inflácie pôsobí pozitívne na rast daňových a odvodových príjmov rozpočtu. Obnova investičnej činnosti je brzdená vyššou úrokovou mierou v bankách a bude závislá najmä od čerpania európskych zdrojov a z Plánu obnovy a odolnosti.

Daňový report príjmov a nedaňových príjmov, zhodnotenie stavu a charakteru vývoja výdavkov, vyhodnotenie plnenia, porovnanie v rokoch, predstavuje faktografický analytický opis finančného a ekonomického ocenenia kondície v rámci jednotlivých programov. Kontrola plnenia rozpočtu mesta spolu s finančným, ekonomickým vyhodnotením analytických jednotiek - obchodné spoločnosti, rozpočtové organizácie a príspevková organizácia tvorí konsolidovaný analyticko – štatistický report v oblasti hospodárenia s majetkom samosprávy a vývoja výnosov, nákladov, tržieb, príjmov a výdavkov, dotácií a napokon aj výsledkov hospodárenia.

V záujme vývoja a hospodárenia hospodárskych jednotiek je dôležité vykonávať priebežné (in time) a následné (ex ante) vykonávanie kontroly z hľadiska zákonnosti, predovšetkým so zameraním sa na dodržiavanie hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti a účelnosti. V záujme zachovania uvedených princípov je **povinnosťou výkonných, riadiacich a zákonodarných orgánov mestskej samosprávy** :

- **sledovať v priebehu rozpočtového roka vývoj hospodárenia** podľa rozpočtu a v prípade potreby vykonávať zmeny rozpočtu,
- s povinným zavedením programového rozpočtovania **vykonávať v priebehu rozpočtového roka monitorovanie a hodnotenie** plnenia programov rozpočtu a vykonávať zmeny programov rozpočtu,
- **vykonávať v priebehu celého roka kontrolu hospodárení** s rozpočtovými prostriedkami podľa osobitných predpisov,
- zabezpečiť, aby sa jej **rozpočtové prostriedky uvoľňovali iba v takej výške, aká zodpovedá** rozsahu plnenia úloh zahrnutých v rozpočte,
- **nezaväzovať sa v bežnom rozpočtovom roku na také úhrady, ktoré nemá subjekt zabezpečené v rozpočte** na bežný rozpočtový rok a ktorú budú zaťažovať programové rozpočty na nasledujúce roky,
- **finančné prostriedky používať len na krytie nevyhnutných potrieb** a opatrení vyplývajúcich z osobitných predpisov.

V súlade s **Príkazom primátora mesta č. 9/2023 z 20.6.2023 o zabezpečení kontroly plnenia programového rozpočtu rozpočtových organizácií a rozboru hospodárenia mestskej príspevkovej organizácie k 30.06.2023**, ktorý bol stanovený na deň 28.8. a 30.8.2023, za účasti členov finančno - ekonomickej komisie a určených členov komisie, v súlade s prerokovanými závermi z finančného plnenia rozpočtu mesta, rozboru hospodárenia mestskej príspevkovej organizácie Verejnospoločenské služby predkladám

s t a n o v i s k o

ku kontrole plnenia programového rozpočtu mesta Stará Ľubovňa za I. polrok 2023 a rozboru hospodárenia mestskej príspevkovej organizácie k 30.06.2023.

Hodnotený dokument „**Kontrola plnenia programového rozpočtu mesta za I. polrok 2023**“ spolu s prílohami (ďalej len „kontrola plnenia rozpočtu“) za **účtovné obdobie od 01.01.2023 do 30.06.2023** je štruktúrovanou správou o **finančnom plnení programového rozpočtu Mesta Stará Ľubovňa a príspevkovej organizácie VPS**, predložený na rokovanie komisie dňa 28.8.2023 a 30.8.2023, predkladaný na rokovanie mestského zastupiteľstva dňa 14.9.2023 ako **súhrnná informácia o reálnom a účtovnom stave programového rozpočtu, nakladaní a dodržiavaní základných princípov efektívneho hospodárenia s finančnými prostriedkami Mesta Stará Ľubovňa**.

Predložený dokument obsahuje **štruktúrovaný prehľad plnenia rozpočtovaných príjmov a štruktúrovaný prehľad čerpania výdavkov v analytickom členení na položky schválené v rozpočte na rok 2023, upravené v rozpočte (rozpočet po I. zmene) a skutočné, účtovné plnenie položky so stavom k 30.06.2023 v porovnaní so stavom plnenia k 30.6.2022, vo vybraných prípadoch vývoj aj v dlhšom časovom období (v textovej časti 3 či 4 ročné porovnateľné obdobie)**.

Výdavky rozpočtu mesta boli rozdelené do príslušných _ predpísaných štruktúrovaných programov. Každý program predstavuje súhrn aktivít (prac, činností a dodávok), zámer vyjadruje

očakávaný pozitívny dôsledok dlhodobého plnenia príslušných cieľov. Dodržiavanie rozpočtového hospodárenia, plnenie resp. neplnenie jednotlivých položiek programu sú **dostatočne opísané v rámci textovej časti písomného zdôvodnenia programov a položiek**. Štruktúrovaný prehľad jednotlivých príjmov a výdavkov je **uvedený v tabuľkovej podobe, doplnený o textovú časť zhodnotenia dosiahnutého stavu, príp. číselných a štatistických hodnôt so zdôvodnením vykazovaných rozdielov v klesajúcich alebo narastajúcich trendoch položiek**.

ROZPOČTOVÉ HOSPODÁRENIE A ROZPOČET MESTA STARÁ ĽUBOVŇA V ROKU 2023

Programový rozpočet je pre samosprávu základným programovým dokumentom, podľa ktorého a na základe ktorého mesta plánuje realizáciu a finančné zabezpečenie svojich úloh a povinností, ktoré plní v súlade s osobitnými predpismi. Programový rozpočet Mesta Stará Ľubovňa na roky 2023 – 2025 (ďalej len „rozpočet mesta“) vyjadruje samostatnosť hospodárenia Mesta Stará Ľubovňa, obsahuje zámery a ciele, ktoré bude mesto realizovať z výdavkov rozpočtu mesta, napr. Rozvojový program mesta (ďalej len „RPM mesta“), dotácie, školstvo, granty a transfery a pod. Iba v prípade finančného zabezpečenia prostriedkov môže realizovať a plniť úlohy, a teda môže sa zaväzovať k záväzkom ovplyvňujúcim rozpočet mesta.

Rozpočet Mesta Stará Ľubovňa na rok 2023 bol schválený uznesením č. 1095 MsZ XXXI/2022 zo dňa 20.10.2022 ako vyrovnaný rozpočet s celkovými príjmami vo výške **18.604.512,- €** a výdavkami vo výške **18.604.512,- €**. Rozpočet bol prvou zmenou dňa 22.6.2023, uznesením č. 158 MsZ č. V/2023 zmenený, s celkovými príjmami na príjmami vo výške **22.848.743,- €** a výdavkami vo výške **22.848.743,- €**, schválený ako vyrovnaný (vybilancovaný) rozpočet.

Napriek snahe zostaviť reálny rozpočet a podľa neho hospodáriť v priebehu celého hodnoteného obdobia sa mesto nevyhlo situácií, keď muselo do schváleného rozpočtu zasiahnuť a vykonať zmeny, aby zabezpečilo vyrovnanosť rozpočtu ku koncu rozpočtového roka, nielen zmenou rozpočtu prostredníctvom uznesenia mestského zastupiteľstva, ale aj v súlade so schválenou kompetenciou primátora na zmenu vybraných položiek rozpočtu v súlade so schválenou kompetenciou.

V priebehu polroka 2023 bolo vykonaných 10 rozpočtových opatrení (z toho 9 opatrení v oblasti školstva), o ktorých mesto viedlo operatívnu evidenciu v súlade s ust. § 14 ods. 4 zákona č. 583/2004 Zb. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákona o rozpočtových pravidlách“). Zmeny rozpočtu boli súčasne premietnuté do jednotlivých programov rozpočtu mesta.

Schválený a upravený rozpočet mesta

tab.č.1

Ukazovateľ	Rozpočet	Rozpočet po I. zmene	Skutočnosť	% plnenia
	2023	2023	k 30.6.2023	
BEŽNÉ PRÍJMY	16 077 180	18 611 555	10 330 336	55,50
BEŽNÉ VÝDAVKY	15 724 929	17 853 257	9 234 005	51,72
BEŽNÝ ROZPOČET (P-V)	352 251	758 298	1 096 331	144,58
KAPITÁLOVÉ PRÍJMY	26 000	2 569 782	429 150	16,70

KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY	494 241	4 421 534	1 876 394	42,44
KAPITÁLOVÝ ROZPOČET (P-V)	-468 241	-1 851 752	-1 447 244	78,16
PREBYTOK ALEBO SCHODOK BEŽNÉHO A KAPITÁLOVÉHO ROZPOČTU	-115 990	-1 093 454	-350 913	32,09
FINANČNÉ OPERÁCIE- PRÍJMOVÉ	650 783	1 728 247	736 274	42,60
FINANČNÉ OPERÁCIE-VYDAVKOVÉ	534 793	634 793	271 454	42,76
FINANČNÉ OPERÁCIE-(P-V)	115 990	1 093 454	464 820	42,51
PRÍJMY CELKOM	16 753 963	22 909 584	11 495 760	50,18
VÝDAVKY CELKOM	16 753 963	22 909 584	11 381 853	49,68
PRÍJMY - VÝDAVKY (P - V)	0	0	113 907	0,00

Vykonanými zmenami rozpočtu mesto predpokladalo dosiahnuť vyrovnaný rozpočet, tak ako bol zámer pri prvom schválení rozpočtu.

PLNENIE ROZPOČTU PRÍJMOV

V súlade s ust. § 5 ods. 1, 3 zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy sa príjmy rozpočtu členia na vlastné a cudzie.

Vlastné príjmy bežného rozpočtu predstavovali daňové príjmy a nedaňové príjmy, boli plnené na úrovni **55,01%** (r. 2022 53,09%, r. 2021 50,35%, r.2020 51,04%); príjmy **kapitálového rozpočtu** predstavovali príjmy z predaja pozemkov, budov, boli plnené na úrovni **16,70%** (r. 2022 42,31%, r. 2021 50,35%, r. 2020 101,65%).

Cudzie príjmy bežného rozpočtu boli tvorené grantmi, transfermi v rámci verejnej správy na činnosť preneseného výkonu štátnej správy (základné školstvo, materské školy - 5 ročné deti, vzdelávacie poukazy, rodinné prídavky, školský úrad, ŠFRB, stavebný poriadok, pozemné komunikácie, matrika, evidencia obyvateľstva, opatrovateľská služba, MOPS-ka, hmotná núdza, činnosť komunitného centra). Plnenie cudzích príjmov prebiehalo na úrovni 56,25% (r. 2022 51,39%, r.2021 51,65%, r.2020 51,63%).

Cudzie príjmy kapitálového rozpočtu predstavovali granty, transféry z projektov: zvýšenie úrovne vzdelávania ZŠ, grant na rekonštrukciu vnútroblokových priestorov, tepelné čerpadlá ZŠ, výstavbu lodenice. Plnenie cudzích kapitálových príjmov bolo na úrovni 9,20% (r. 2022 34,83%, r.2021 21,48%, r.2020 99,01%).

Plnenie rozpočtu príjmov

tab. č. 2

	Ukazovateľ	Rozpočet	Skutočnosť 30.6.2023	% plnenia	Skutočnosť 30.6.2022
		2023			
	BEŽNÉ PRÍJMY				
<i>Vlastné zdroje</i>	Daňové príjmy	10 387 016	5 703 499	54,91	4 925 329
	Nedaňové príjmy	776 592	437 704	56,36	343 812
<i>Cudzie zdroje</i>	Granty a transféry	7 447 947	4 189 133	56,25	3 250 567
	BEŽNÉ PRÍJMY SPOLU	18 611 555	10 330 336	55,50	8 519 708

	KAPITÁLOVÉ PRÍJMY				
<i>Vlastné zdroje</i>	Príjem z predaja budov a strojov	0	0	0	0
	Príjem z predaja pozemkov	234 203	214 371	91,53	86 099
	Príjem združené investičné prostriedky	1 000	0	0,00	0
<i>Cudzíe zdroje</i>	Granty a projekty	2 334 579	214 779	9,20	1 121 645
		0	0	0,00	0
	KAPITÁLOVOVÉ PRÍJMY SPOLU	2 569 782	429 150	16,70	1 207 744

Plnenie rozpočtu príjmov zhrnutie tab. č. 3

	Rozpočet	Skutočnosť 30.6.2023	% plnenia
Príjmy			
vlastné	11 163 608	6 141 203	55,01
cudzíe	7 447 947	4 189 133	56,25
bežné príjmy	18 611 555	10 330 336	55,50
vlastné	235 203	214 371	91,14
cudzíe	2 334 579	214 779	9,20
kapitálové príjmy	2 569 782	429 150	16,70

Podľa ust. zákona č. 564/2004 Z.z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov pre rok 2023 mesto rozpočtovalo výnos podielových daní pridelených samospráve na základe východísk rozpočtu verejnej správy, štátneho rozpočtu a rozpočtu obcí na roky 2023 – 2025, predpokladaného výnosu podielových daní v roku 2022 a so zohľadnením rizík daňovej prognózy. **K 30.6.2023 výnos dane z príjmov poukázaný územnej samospráve bol vo výške 4.692.928€ (r. 2022 4.014.385€, r. 2021 3.508.584€, r. 2020 3.515.724€) a dosiahol 51,93% (r. 2022 50,66%, r.2021 48,68%, r.2020 49,44%) z upraveného rozpočtu, čo predstavuje nárast oproti porovnateľnému obdobiu predchádzajúceho obdobia vo výške 678.543€ (r. 2022 505.801€, r.2021 7.140€, r.2020 4.291€, nárast v r.2019 427.832€).**

Medziročný rast daňovo-odvodových príjmov presiahne v roku 2023 hodnotu 9%. V nasledujúcich rokoch sa rast príjmov výrazne spomalí na úroveň okolo 5 % ročne. Hlavným dôvodom je pomalší rast nominálnej ekonomiky a ustálenie inflácie na nižších úrovniach. **Spomalenie rastu miezd a zamestnanosti znižuje výnosy odvodov a dane z príjmov fyzických osôb.** Výdavky na dôchodky, vďaka valorizácii a legislatíve, v tomto roku dosiahnu medziročný rast vyše 20%. Efekt vysokých cien je možné vidieť aj pri nemocenských dávkach a dávke v nezamestnanosti, ktoré sú ťahané najmä svižne rastúcou priemernou mzdou. Ekonomike sa v roku 2023 bude dariť menej ako sa očakávalo, celkový odhad daňových príjmov analytické útvary MF SR zvyšujú mierne nahor. **Mzdy síce budú rásť (nie tak výrazne ako predchádzajúci rok), no rast nominálnych miezd bude nižší než miera inflácie a reálne mzdy tak poklesnú.** Celkovo však odolný trh práce a **nárast nominálnych makroekonomických veličín z dôvodu inflácie pôsobí pozitívne na rast daňových a odvodových príjmov rozpočtu.**

Na základe uvedeného konštatujem, že spracovatelia rozpočtu pri zostavovaní bežných príjmov rozpočtu postupovali odborne, na základe kvalifikovaných predpokladov. Výrazne

opatrným prístupom čerpania rozpočtu a priebežnou reakciou na situáciu boli priebežne prijímané opatrenia na zabezpečenie finančných prostriedkov. Súčasne mesto identifikovalo ďalšie možnosti dodatočného financovania riadnych aj mimoriadnych výdavkov (napr. v oblasti školstva – získavanie dodatočnej podpory na kompenzáciu výpadku príjmov, havarijné stavy majetku a pod.) Plnenie rozpočtu v oblasti vlastných bežných príjmov bolo naplnené, vlastné kapitálové príjmy boli plnené na uspokojivej úrovni, cudzie kapitálové príjmy boli plnené neuspokojivo.

Celkovo mesto plnilo **vlastné príjmy bežného rozpočtu na 55,01%** (r. 2022 53,09%, r.2021 50,88%, r.2020 51,04%) a **vlastné príjmy kapitálového rozpočtu plnilo na úrovni 91,14%** (r. 2022 35,27%, r.2021 57,24%, r.2020 139,5%). V súlade s vývojom príjmov boli naplnené vlastné daňové príjmy, granty a transfery z cudzích zdrojov (prenesený výkon štátnej správy a finančné krytie garantované zo zákona), nedaňové príjmy, príjmy z predaja pozemkov, príjmy združených investičných prostriedkov, nenaplnené boli a granty a projekty z cudzích zdrojov (nenárokovateľné zo zákona). **Na základe uvedeného je možné konštatovať, že celkový vývoj bežných príjmov sa vyvíjal pozitívne, dosiahol uspokojivý stav, celkový vývoj cudzích kapitálových príjmov dosiahol neuspokojivý stav.**

ČERPANIE ROZPOČTU VÝDAVKOV

Rozpočet výdavkov je členený na rozpočet bežných výdavkov a rozpočet kapitálových výdavkov, v priebehu rozpočtovaného obdobia došlo k zmenám, čoho výsledkom je nasledovný rozpočet výdavkov :

Čerpanie rozpočtu výdavkov

tab. č. 4

Výdavky	Rozpočet	Skutočnosť k 30.06.2023	% plnenia (S/RII*100)	Skutočnosť k 31.06.2022
Bežné výdavky	17 853 257	9 234 005	51,72	7 896 158
Kapitálové výdavky	4 421 534	1 876 394	42,44	3 118 972

Mesto zaznamenalo **plnenie bežných výdavkov na úrovni 51,72%** (r. 2022 50,51%, r.2021 50,36%, r.2020 48,90%) a **plnenie kapitálových výdavkov na úrovni 42,44%** (r. 2022 42,87%, r.2021 13,05%, r.2020 18,20%). V oblasti vývoja bežných výdavkov došlo opätovne k nárastu bežných výdavkov.

ČERPANIE ROZPOČTU BEŽNÝCH VÝDAVKOV

Rozpočet bežných výdavkov bol zostavený a schválený tak, aby zabezpečil financovanie samosprávnych funkcií mesta v plnom rozsahu, úhradu záväzkov, financovanie nákladov, preneseného výkonu štátnej správy, financovanie výdavkov spojených so správou, údržbou a zhodnocovaním majetku.

Z prehľadu čerpania bežných výdavkov je zrejmé, že v hodnotenom období došlo k nárastu použitia skutočných bežných výdavkov a k poklesu kapitálových výdavkov (o.i. najmä vplyvom ukončenia investície rekonštrukcia plavárne).

Na základe uvedených výpočtov je možné konštatovať, že bežné výdavky v roku 2023/2022 stúpali o 1.337.847€ (r. 2022/2021 538.156€, r.2021/2020 653.651€, r.2020/2019 749.0529€), čo predstavuje **nárast o 16,94%** (r. 2022/2021 7,31%, 2021/2020 9,75%, r. 2020/2019 12,58%).

V medziročnom porovnaní, zvýšenie bežných výdavkov bolo zaznamenané v oblasti programov: 2 Samosprávne činnosti MsÚ, 3 Služby občanom, 4 Interné služby, 6 Menšie obecné služby a podpora regionálnej a miestnej zodpovednosti, 7 Spoločný obecný úrad pre územné rozhodovanie a stavebný poriadok, 9 Životné prostredie, 10 Rozvoj bývania, 12 Školstvo, 13 Sociálne služby. **Pokles bežných výdavkov** mesto zaznamenalo v oblasti programov: 1 Činnosť MsZ, MsR a komisií MsZ, 5 Bezpečnosť, 8 Doprava a pozemné komunikácie, 11 Šport a kultúra.

Čerpanie rozpočtu bežných výdavkov

tab. č. 5

Číslo programu	Názov programu	Rozpočet 2023	Výdavky skutočnosť k 30.6.2023	% pomer k celkovým výdavkom	Výdavky skutočnosť k 30.6.2022	% pomer k celkovým výdavkom	% zmeny (r.2020/r.2019)	Nárast v € -pokles v €
1	Činnosť MsZ, MsR a komisií MsZ	36 970	54	0,00	2 541	0,03	2	-2 487
2	Samosprávne činnosti MsÚ	2 940 580	1 323 514	14,33	1 183 237	14,98	112	140 277
3	Služby občanom	1 420 567	769 818	8,34	626 254	7,93	123	143 564
4	Interné služby	202 959	86 107	0,93	49 641	0,63	173	36 466
5	Bezpečnosť	314 642	128 041	1,39	171 421	2,17	75	-43 380
6	Menšie obecné služby a podpora regionálnej a miestnej zamestnanosti	77 616	66 426	0,72	26 477	0,34	251	39 949
7	Spoločný obecný úrad pre územné rozhodovanie a stavebný poriadok	181 656	100 445	1,09	89 132	1,13	113	11 313
8	Doprava a pozemné komunikácie	243 389	98 226	1,06	110 337	1,40	89	-12 111
9	Životné prostredie	770 901	368 279	3,99	326 022	4,13	113	42 257
10	Rozvoj bývania	27 833	14 023	0,15	13 165	0,17	107	858
11	Šport a kultúra	658 050	339 355	3,68	402 149	5,09	84	-62 794
12	Školstvo	10 347 020	5 566 707	60,28	4 648 180	58,87	120	918 527
13	Sociálne služby	631 074	373 010	4,04	247 602	3,14	151	125 408
	Spolu výdavky programov	17 853 257	9 234 005	100,00	7 896 158	100,00	116,94	1 337 847

Pokiaľ bežné príjmy rástli vyšším tempom o 21,25% (r. 2022/2021 9,29%, r.2021/2020 6,29%, r.2020/2019 6,49%), **bežné výdavky rástli vyšším tempom, avšak pomalšie ako príjmy, vo výške 16,94%** (r. 2022/2021 7,31%, r.2021/2020 o 9,75%, r. 2020/2019 12,58%). **Celkový nárast bežných príjmov a nárast bežných výdavkov je dôsledkom tvorby prebytku bežnej časti vo výške 1.096.331€** (r. 2022/2021 623.550€, r. 2021/2020 437.508€, r.2021/2020 629.558€).

Na základe uvedeného je možné konštatovať, že spracovatelia rozpočtu pri zostavovaní rozpočtu v tejto položke postupovali veľmi uvážlivo, rozpočet bol postavený na reálnych predpokladoch.

Celkovo však odolný trh práce a nárast nominálnych makroekonomických veličín z dôvodu inflácie pôsobí pozitívne na rast daňových a odvodových príjmov rozpočtu. (odôvodnenie: trh práce ostáva napriek pomalšiemu rastu v dobrej kondícii a pomáha mu zamestnávanie utečencov z Ukrajiny. Tí obsadzujú kvôli jazykovej bariére predovšetkým nízko kvalifikované pracovné miesta v

priemysle, o ktoré domáci pracovníci dlhodobo nejavia záujem. Sektor služieb čaká po dvoch rokoch reštrikčných opatrení oživenie, čo sa premietne aj do rastu zamestnanosti v tomto odvetví. Mzdy síce budú výrazne rásť, no rast nominálnych miezd bude nižší než miera inflácie a reálne mzdy tak poklesnú).

Strategické rozhodnutia o priebežných (čiastočných) zmenách rozpočtu, v súlade so zverenými kompetenciami primátora, svedčia o zodpovednom prístupe a zabezpečení priebežného a preukázateľného rozpočtovníctva a účtovníctva.

ČERPANIE KAPITÁLOVÝCH VÝDAVKOV

Mesto dosiahlo v I. polroku 2023 **kapitálové príjmy vo výške 429.150€ (r. 2022 1.207.744€, r.2021 192.856€, r. 2020 1.823.940€)**, čo predstavuje plnenie **16,70%** (r. 2022 10,13%, r.2021 1,85%, r.2020 18,61%) z celkových príjmov rozpočtu a **kapitálové výdavky vo výške 1.876.394€ (r. 2022 3.118.972€, r.2021 651.258€, r. 2020 637.880€)**, čo predstavuje **plnenie 16,49%** (r. 2022 27,82%, r.2021 7,92%, r.2020 8,46%,) **z celkových výdavkov rozpočtu** a zároveň **42,44%** (r. 2022 42,87%, r. 2021 13,05%, r.2020 18,20%, r.2019 12,72%, r.2018 19,76%) plnenie z plánovaných rozpočtovaných výdavkov kapitálového rozpočtu.

Kapitálová časť rozpočtu zaznamenala **schodok 1.447.244€ (r. 2022/2021 1.911.228€, r.2021/2020 458.402€, r. 2020/2019 prebytok 1.186.060€)**. **Vlastné kapitálové príjmy dosiahlo mesto v objeme 214.371€ (r. 2022 86.099€, r.2021 40.641€, r.2020 163.538€)** t.j. **49,95%** z celkových kapitálových príjmov (r. 2022 7,12%, r. 2021 21,07%, r.2020 8,87%) a **cudzí kapitálové príjmy v objeme 214.779€ (r. 2022 1.121.645€, r. 2021 152.215€, r.2020 1.660.402€)** t.j. **50,05%** z celkových kapitálových príjmov (r. 2022 92,87%, r. 2021 78,93%, r. 2020 99,01%, r. 2019 81,83%). Celkovo boli kapitálové výdavky kryté z príjmov vytvorených vlastnou činnosťou – **príjem z predaja pozemkov 49,95%**, vo väčšej miere z **grantov a transferov 50,04%** (r. 2021 vlastné kap.príjmy 21,07%, cudzie kap. príjmy 78,93%, r. 2020 vlastné kap.príjmy 8,97%, cudzie kap. príjmy 91,03%).

V hodnotenom polroku na krytie kapitálových výdavkov slúžili dosiahnuté prevažne kapitálové príjmy takmer rovnako vlastné aj cudzie pochádzajúce z grantov a transferov. Ďalšie kapitálové výdavky boli hradené z vytvoreného prebytku bežnej časti rozpočtu.

FINANČNÉ OPERÁCIE

Súčasťou rozpočtu sú aj finančné operácie, ktorými sa vykonávajú prevody z peňažných fondov a realizujú sa návratné zdroje financovania a ich splácanie. Za finančné operácie sa považujú aj poskytnuté pôžičky a návratné finančné výpomoci z rozpočtu a ich splátky, vystavené a prijaté zmenky, predaj a obstaranie majetkových účastí.

Plnenie finančných operácií v I. polroku 2023

tab. č. 6

Finančné operácie	Rozpočet	Rozpočet I. zmena	Skutočnosť k 30.6.2023	% plnenia (S/RII*100)	Skutočnosť k 30.6.2022
príjmové	650 783	1 728 247	736 274	42,60	2 195 903
výdavkové	534 793	634 793	271 454	42,76	197 181

Finančná časť rozpočtu zaznamenala prebytok 464.820€ (plnenie vo výške 42,51%), plánované finančné operácie boli rozpočtované na úrovni príjmov a výdavkov s prebytkom 115.990€ (r. 2022 2.349.990€, r. 2021 1.773.990€, r. 2020 954.967€), po I. zmene rozpočtu s prebytkom 1.093.454€ (r. 2022 3.234.853€, r. 2021 3.500.818€, r.2020 1.115.289). **Skutočné plnenie bolo dosiahnuté na úrovni príjmov vo výške 736.284€ (r. 2022 2.195.903€, r.2021 2.424.815€, r.2020 639.393€)** splnené na 42,60% (r. 2022 61,52%, r. 2021 62,73%, r. 2020 42,99%) a **na úrovni výdavkov 271.454%** (r. 2022 197.181€, r.2021 214.493€, r.2020 196.809€), splnené na 42,76% (r. 2022 58,90%, r. 2020 54,4%, r.2018 59,79%, r.2017 51,04%, r.2016 20,46%).

Najpodstatnejšiu časť príjmových operácií predstavovali príjmy fondu rozvoja, zostatku príjmov v rámci záverečného účtu, grantu na výstavbu chodníka, grantu na výstavbu skateparku zo splácania pôžičiek zo ŠFRB, príjmy z titulu zloženia zábezpeky z verejného obstarávania, prevod zostatku príjmov finančných prostriedkov z roka 2022. Výdavkové operácie predstavovali splátky úverov v zmysle schválených úverových plánov a zmlúv. Medziročne finančné operácie zaznamenali výrazný pokles v oblasti príjmovej a nárast v oblasti výdavkovej časti.

Prebytok v oblasti finančných operácií bol spôsobený nedočerpaním grantov, rozvojového programu mesta na rok 2023 a nevyčerpaním prebytku bežného rozpočtu.

VÝSLEDOK HOSPODÁRENIA

Princíp rozpočtového hospodárenia znamená, že mesto je povinné hospodáriť v súlade so schváleným rozpočtom, ktorý sa zostavuje ako vyrovnaný alebo prebytkový. **V priebehu rozpočtového roka musí samospráva sledovať vývoj svojho hospodárenia a v prípade potreby prijímať potrebné opatrenia, príp. reagovať na zníženie plnenia rozpočtu v oblasti príjmov viazaním rozpočtových výdavkov a pod.**

V súlade s ust. § 2 písm. b) a c) zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy prebytkom rozpočtu je kladný rozdiel medzi príjmami a výdavkami rozpočtu; schodkom rozpočtu je záporný rozdiel medzi príjmami a výdavkami rozpočtu, pričom súčasťou príjmov a výdavkov rozpočtu obce nie sú finančné operácie. V súlade s ust. § 16 ods. 6 zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy prebytok alebo schodok rozpočtu sa zisťuje podľa § 10 ods. 3 písm. a) a písm. b) zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy.

Rozpočtové hospodárenie mesta v I. polroku 2022

tab. č.7

Ukazovateľ	Rozpočet	Rozpočet po Izmene	Skutočnosť	% plnenia	Skutočnosť	Rozdiel v rokoch	% nárast u/pokl esu
	2023	2023	k 30.6.2023		k 30.6.2022		
BEŽNÉ PRÍJMY	16 077 180	18 611 555	10 330 336	55,50	8 519 708	1 810 628	121,25
BEŽNÉ VÝDAVKY	15 724 929	17 853 257	9 234 005	51,72	7 896 158	1 337 847	116,94
BEŽNÝ ROZPOČET (P-V)	352 251	758 298	1 096 331	144,58	623 550	472 781	250,59
KAPITÁLOVÉ PRÍJMY	26 000	2 569 782	429 150	16,70	1 207 744	-778 594	222,52
KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY	494 241	4 421 534	1 876 394	42,44	3 118 972	-1 242 578	288,12
KAPITÁLOVÝ ROZPOČET (P-V)	-468 241	-1 851 752	-1 447 244	78,16	-1 911 228	3 358 472	315,72
PREBYTOK ALEBO SCHODOK BEŽNÉHO A KAPITÁLOVÉHO ROZPOČTU	-115 990	-1 093 454	-350 913	32,09	-1 287 678	936 765	1 679,49
FINANČNÉ OPERÁCIE-PRÍJMOVÉ	650 783	1 728 247	736 274	42,60	2 195 903	-1 459 629	30,36
FINANČNÉ OPERÁCIE-VÝDAVKOVÉ	534 793	634 793	271 454	42,76	197 181	74 273	126,56

FINANČNÉ OPERÁCIE-(P-V)	115 990	1 093 454	464 820	42,51	1 998 722	-237 979	21,03
PRÍJMY CELKOM	16 753 963	22 909 584	11 495 760	50,18	11 923 355	-427 595	110,40
VÝDAVKY CELKOM	16 753 963	22 909 584	11 381 853	49,68	11 212 311	169 542	138,40
PRÍJMY - VÝDAVKY (P - V)	0	0	113 907	0,00	711 044	-2 075 521	5,20

Výsledok hospodárenia mesta k 30.6.2023, **prebytok vo výške 113.970€ (r. 2022 711.044€, r. 2021 2.189.428€, r.2020 2.258.202€)** bol zistený podľa § 2 písm. b) a c) a § 10 ods. 3 písm. a) a b) zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy.

Mesto Stará Ľubovňa dosiahlo **k 30.6.2023 prebytok rozpočtového hospodárenia**, ktorý pozostáva z :

- **prebytku v bežnej časti rozpočtu vo výške 1.096.331€** (r. 2022 623.550€, r. 2021 437.508€, r.2020 629.558€),
- **schodku v kapitálovej časti rozpočtu vo výške 1.447.244€** (r. 2022 1.911.228€, r. 2021 458.402€, r.2020 prebytku 1.186.060€),
- **prebytku z finančnej časti rozpočtu vo výške 464.820€** (r. 2022 1.998.722€, r. 2021 2.210.322€, r. 2020 442.584€).

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že finančné hospodárenie mesta v I. polroku 2023 bolo pozitívne, okrem iného aj s ohľadom na:

- stabilne sa vyvíjajúce daňové príjmy (rozdiel rokov 2023/2022 nárast 778.170€, rozdiel rokov 2022/2021 nárast 505.801€, 2021/2020 pokles 7.140€, r. 2020/2019 nárast 4.291€), samospráva dlhodobo zaznamená vyšší nárast príjmov (daňové príjmy predstavujú najstabilnejšiu a najvýznamnejšiu zložku rozpočtu),
- zvýšenie daňových sadzieb, nárast daňových príjmov za daň z nehnuteľnosti – z pozemkov, zo stavieb, daň za verejné priestranstvo, poplatok za odvoz a likvidáciu odpadov,
- pravidelne vytváraný prebytok bežného rozpočtu z predchádzajúceho rozpočtového roka,
- čiastočne prijímané individuálne reštriktívne rozhodnutia za účelom znižovania vlastných výdavkov rozpočtu a hľadanie úspor prostredníctvom externých (štrukturálnych) zdrojov financovania, prípadne viac – zdrojového financovania prostredníctvom právnych subjektov v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávy,
- financovanie vybraných činností prostredníctvom aktívnych opatrení (napr. in – house zakázky, UPSVaR SR) a regionálnych podpôr zo štrukturálnych fondov alebo štátneho rozpočtu.

BILANCIA AKTÍV A PASÍV

Na základe vykonanej účtovnej závierky boli výsledky premietnuté do výkazu súvaha k 30.6.2023, údaje sú za Mesto Stará Ľubovňa, predstavujú hodnotu aktív a hodnotu pasív. Každá rozpočtová a príspevková organizácia mesta zostavuje súvahu samostatne.

Z údajov v súvahe k 30.6.2023 je možné konštatovať, že celková hodnota majetku v medziročnom porovnateľnom období klesla o 71.066€ (r. 2023/2022 79.267€, r.2021/2020 2.399.243€, r.2020/2019 2.074.691€), pokles majetku nastal iba v časti majetku, druh:

- software a drobný DNM,
- stavby,
- stroje, prístroje, zariadenia,
- dopravné prostriedky,
- pozemky,
- nedokončené hmotné investície.

V najbližšom období (opakovane, resp. pravidelne) je potrebné systematizovať časť majetku evidovanú ako nedokončené hmotné investície, keďže dlhodobo samospráva eviduje vysokú evidovanú hodnotu nedokončených investícií.

ÚDAJE O HOSPODÁRENÍ PRÍSPEVKOVEJ ORGANIZÁCIE V PÔSOBNOSTI MESTA

V zmysle ust. § 21 ods. 2 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov je príspevková organizácia právnická osoba mesta, ktorej menej ako 50 % výrobných nákladov je pokrytých tržbami a ktorá je na rozpočet mesta napojená príspevkom. Pomer tržieb k výrobným nákladom predstavuje v prvom polroku 2023 **3,49 %**.

Príspevková organizácia Verejnoprospešné služby, p.o. Stará Ľubovňa hospodári, spravuje a udržiava majetok mesta v súlade so zriaďovacou listinou, vykonáva hlavnú činnosť v súlade s požiadavkami mesta a podnikateľskú činnosť za účelom vytvárania zisku.

Príspevok pre rozpočtovú organizáciu bol predmetom schválenia mestským zastupiteľstvom v rámci Programu 3: Služby občanom ako súčasť schváleného rozpočtu mesta. Schválený **príspevok na hlavnú činnosť** rok 2023 je 1.235.000€ (r. 2022 **1.054.900€**, r.2021 1.062.900€, r.2020 1.052.880€), skutočnosť **plnenia k 30.6.2023** vo výške 660.002€ (r. 2022 535.450€, r.2021 529.757€, r.2020 503.754€).

Kapitálový transfer finančných prostriedkov na realizáciu rozvojového programu mesta vo výške zmeny 4.810,32€ .

Investičné aktivity z RPM (kapitálový transfer):

- montáž zábradlia na Obchodnej ulici v SL	231,98 €
- oprava výtlkov ul. Mierová, Janka Kráľa a Obrancov mieru	1 500,83 €
- oprava verejného osvetlenia ul. Levočská a Prešovská	1 146,20 €
- montáž dopravných značiek ul. Budovateľská, Jarmočná, 17.novembra	1 581,90 €
- oprava detských ihrísk	349,41 €
- oprava výtlkov ul. 1.mája, Budovateľská, Zámocká	1 249,77 €
- oprava výjazdu z parkoviska na Mierovej ulici	1 313,67 €
- vyúčt. nákladov za prípravu retardérov na ul. Budovateľskej a Okružnej	1 295,14 €
- oprava schodiska, dlažby a zábradlia na Nám.sv. Mikuláša, Obchodnej a Zámockej ulici	1 851,90 €
- vyúčt. nákladov na vodorovné dopravné značenie v meste	20 111,84 €
- vyúčt. nákladov za montáž spomaľovača na Prešovskej ulici	3 679,91 €
spolu:	34 312,55 €

K 30.6.2022 hospodárila spoločnosť so ziskom 2.958,15€ (r. 2022 strata 1.445,14€, r.2021 1.405,90€, r.2020 strata 10.908,09€). Plnenie príjmov bolo vo výške 56,89% (r. 2022 65,29€, r.2021 57,6%, r.2020 54,87%) a výdavkov vo výške 42,72% (r. 2022 50,64€, r.2021 48,13%, r.2020 49,37%).

Organizácia mala uložených 8 opatrení, s ktorými pracovala. V rámci pracovného stretnutia boli identifikované ako naplnené alebo priebežne plnené. Komplexný rozbor hospodárenia príspevkovej organizácie a návrh na smerovanie spoločnosti a riešenie hospodárnosti, efektívnosti vo vybraných oblastiach, činnostiach bol predmetom pracovného stretnutia členov finančno – ekonomickej komisie, vedenia mesta dňa 28.8.2023.

ZHRNUTIE

Dokument „Kontrola plnenia programového rozpočtu Mesta Stará Ľubovňa za I. polrok 2023“ je spracovaný na **požadovanej odbornej, kvalitatívnej s uvedením číselných a analytických hodnôt, doplnený o textovú časť zhodnotenia dosiahnutého stavu, príp. číselných a štatistických hodnôt so zdôvodnením vykazovaných rozdielov v klesajúcich alebo narastajúcich trendoch položiek.** Hodnotenie programov rozpočtu je spracované na primeranej úrovni. Hodnotenie programového rozpočtu podáva prehľad o použití finančných prostriedkov, umožňuje preskúmať oblasť, plnenie vytýčených zámerov, priorít mesta a dosiahnutých cieľov.

Pri vybraných ukazovateľoch čerpania položiek rozpočtu je evidentný výsledok proklamovaných výhod programového viacročného rozpočtovania. Hodnotenie vychádza z **plnenia všetkých programov, aktivít a viditeľné v širšom časovom kontexte, nakoľko takéto hodnotenie je veľmi vhodným nástrojom na manažérske riadenie rozpočtu mesta v dlhšom časovom období.** Hodnotenie plnenia príjmov a výdavkov v trojročnom či štvorročnom časovom období odráža **napĺňanie príjmov (aktívne a pasívne), uprednostňovanie oblasti a charakteru výdavkov, odráža priority rozhodovania zástupcov územnej samosprávy.**

Z vyššie uvedených dôvodov a na základe výsledkov hospodárenia z finančného plnenia rozpočtu mesta a rozboru hospodárenia mestskej príspevkovej organizácie Verejnoprospešné služby **odporúčam na rokovanie mestskému zastupiteľstvu a primátorovi mesta, prijať opatrenia :**

- *analyzovať náklady a prínosy projektov, vyčíslit' hodnotu úspory a realizovať projekty, ktoré investujú do úspory prevádzkových výdavkov,*
- *prehodnotiť výšku daňového zaťaženia z majetku a činnosti škodlivých pre životné prostredie,*
- *viazať rozpočtové prostriedky %-ným stanovením, schvaľovaním výdavkov v jednotlivých programoch, ktoré sú prioritné pre príslušný rozpočtový rok v oblasti tvorby a riadenia programového rozpočtu,*
- *prijímať ďalšie štrukturálne zmeny v oblasti zvyšovania a tvorby vyššieho prebytku bežného a kapitálového rozpočtu,*
- *vytvárať vlastné a zároveň vyššie zdroje z prebytku bežného a kapitálového rozpočtu za účelom alokácie dodatočných finančných zdrojov na ďalšie programovacie obdobie,*
- *hľadať ďalšie disponibilné finančné prostriedky mesta vyplývajúce zo štrukturálnych zmien činnosti mesta a obchodných spoločností a možného prerozdelenia činností vykonávaných v rámci príspevku príp. obchodnej činnosti mestských spoločností (zdieľaná dopravná infraštruktúra, technická infraštruktúra a pod.),*
- *zaviesť benchmarky – kvantifikáciu merateľných ukazovateľov, definovať zmluvu o zabezpečení výkonov súvisiacich s obstaraním služieb vo verejnom záujme so všetkými obchodnými spoločnosťami a príspevkovou spoločnosťou mesta,*
- *presadzovať a zavádzať také finančné nástroje pre samosprávu, ktorými sa bude zvyšovať miera ich samofinancovania meraná pomerom vlastných príjmov vrátane bežných transferov k bežným výdavkom,*
- *pripraviť, spracovať a prijať strednodobé a dlhodobé plány v oblasti rozvoja infraštruktúry mesta (kvalifikovaná príprava území ešte pred schválením ÚP Mesta Stará Ľubovňa – zmeny a doplnky č.4 a ďalšie),*
- *presadzovať vypracovanie ďalšieho postupu výstavby líniových stavieb s dôrazom na rozostavané stavby kanalizačných a vodárenských sústav vrátane komplexného spôsobu ich financovania nielen z fondov EÚ, ale aj zo štátneho rozpočtu v spolupráci s distribučnými*

spoločnosťami, a z vlastných prostriedkov prevádzkových spoločností ako ich vlastnú investičnú rozvojovú činnosť,

- *alokovať vlastné finančné prostriedky v rámci Programu 10 Rozvoja bývania na financovanie technickej infraštruktúry v oblasti vytvárania technických podmienok na individuálnu bytovú výstavbu (budova býv. VŠZP, ulica Budovateľská a ďalšie),,*
- *optimalizovať triedy základných škôl (naplnenosť triedy do 60%), za účelom posilnenia a využívania výhod z koncentrácie infraštruktúry,*
- *vybudovať vnútorné mechanizmy a pravidlá umožňujúce rozhodovanie na základe vyššej hodnoty za verejné peniaze, analyzovať technické a ekonomické zhodnotenie predchádzajúcej investície do majetku, vyhodnotiť návratnosť a ďalšie rozhodnutie o technickom zhodnotení podriaďiť analýze vyhodnotenia vyššej hodnoty za verejné peniaze,*
- *uskutočňovať valné zhromaždenia o.i. aj za účasti ekonóma a právnik,*
- *identifikovať a ekonomicky vyhodnotiť, analyzovať možnosti v oblasti spracovania a likvidácie odpadu v rámci regiónu,*
- *identifikovať a ekonomicky vyhodnotiť možnosti zníženia nákladovosti prevádzky a zabezpečenia energetickej samostatnosti budov.*

V Starej Ľubovni, dňa 7.9.2023

Ing. Ján Š i d l o v s k ý, v.r.
hlavný kontrolór